

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีส่วนสำคัญช่วยส่งเสริมให้สถาบันที่สังกัดทำหน้าที่ในด้านการศึกษาและการวิจัยให้สมบูรณ์ได้ ด้วยการจัดหาหนังสือ วัสดุการอ่านและโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมไว้ให้บริการอย่างพอเพียง เพื่อช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนและการวิจัยของนักศึกษาและอาจารย์มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น ห้องสมุดที่ดีจะจัดบริการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการและความต้องการของผู้ใช้ให้มากที่สุด เพื่อจูงใจให้คนเข้าใช้ห้องสมุดมากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นและปลูกฝังให้ผู้ใช้มีนิสัยรักการอ่าน และรักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตลอดไป ห้องสมุดจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งในระบบการศึกษาแผนปัจจุบันซึ่งจะขาดเสียไม่ได้¹

ระบบการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นสำคัญ เช่นเดียวกัน² เพราะวิธีการเรียนการสอนได้กำหนดให้ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ มาเพิ่มเติมความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในชั้น จุดประสงค์ก็เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ที่แตกฉานลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้นการเรียนในชั้นด้วยการฟังคำบรรยายจากผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียวหรืออ่านเฉพาะตำราที่ใช้ประกอบการเรียนในรายวิชานั้น ๆ เพียง 1-2 เล่ม ย่อมไม่เป็นการ

¹Rutherford D. Roger and David C. Weber, University Library Administration (New York : H.W. Wilson Co., 1971), p. 1.

²จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์, ห้องสมุดมหาวิทยาลัย, เอกสารบรรณารักษศาสตร์ เล่มที่ 14 (พระนคร, 2515), หน้า 1.

เพียงพอที่จะรอบรู้ในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิชานั้น ๆ ได้ ซึ่งมีแต่เจริญรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง¹ จึงมีการให้ผู้เรียนเขียนภาคนิพนธ์ รายงานการค้นคว้า ให้แสดงความคิดเห็นโดยจัดอภิปราย สัมมนา หรือรูปแบบอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน ซึ่งล้วนแต่มีความจำเป็น ต้องอาศัยห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า เพื่อหาข้อมูลความรู้เสียส่วนมาก เพราะว่าห้องสมุด เป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนการสอนสมัยใหม่ ด้วยเหตุที่ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ เป็นศูนย์รวมทรัพยากรการอ่าน และผลงานการค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ มากมาย ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนจำเป็นต้องใช้เพื่อประกอบการศึกษาและการวิจัย "ห้องสมุดจึงเปรียบเสมือน เป็นหัวใจของสถาบันการศึกษา"² ในอันที่จะช่วย เสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษาให้แก่สถาบัน นั้น ๆ ดังนั้นเราจึงสามารถใช้ห้องสมุด เป็น เครื่องวัดคุณภาพทางการศึกษาได้วิธีหนึ่งด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า "คุณภาพของห้องสมุดจะเป็น เครื่องกำหนดคุณภาพทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ"³

สำหรับการจัดการศึกษาฝึกหัดครูของกระทรวงศึกษาธิการนั้นได้ให้วิทยาลัยครู เป็น สถาบันจัดการศึกษาระดับ 3⁴ ที่มีภาระหน้าที่และฐานะ เทียบเท่ากับสถาบันอุดมศึกษา ตาม มาตรา 5 แห่ง พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ซึ่งระบุไว้ว่า "ให้วิทยาลัยครู เป็น สถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรี และผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย ส่งเสริมวิชาชีพ และวิทยฐานะของครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่บริหารการศึกษา

¹ ลมูล รัตตากร, การใช้ห้องสมุด, พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพ : สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2522), หน้า 22.

² นวนิตย์ อินทรามะ, "ห้องสมุดกับสถาบันการศึกษาชั้นสูง," วารสารสภาการศึกษา แห่งชาติ 3 (กุมภาพันธ์ 2512) : 18.

³ Paul Buck, "A Credo Reconsidered," Library Journal (1 November 1964) : 4295.

⁴ วรุณ ชุกิตติกุล, "การศึกษาระดับ 3, 4 กับสถาบันครู," วารสารครูสาร 5 (พฤศจิกายน-มีนาคม 2524) : 33.

ทำนุบำรุงวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม"¹ และ เมื่อดูจากนโยบายการจัดการศึกษาฝึกหัดครู ตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 4 ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า "การจัดการฝึกหัดครูให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการสร้างชาติ เพราะครูเป็นผู้ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาและรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม"² ซึ่งให้ความสำคัญแก่ครูถึงขั้นเปรียบเสมือนให้เป็นผู้กำชะตาชีวิตของ เยาวชนและประเทศชาติไว้ในกำมือของครู³ เพราะถ้าพื้นฐานชีวิตของเยาวชนไม่ได้ผ่านการฝึกฝนอบรมในระดับประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาให้ตีมาก่อน ในขั้นที่จะให้ได้มาซึ่งความรู้ดี มีคุณธรรม วัฒนธรรมและจริยธรรมที่ดี ตลอดจนให้มีคุณค่าเพียงพอที่จะเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบต่อไปแล้วไซ้ ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติก็จะไร้ซึ่งคุณภาพในทุกด้าน ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างไร

ความคิดที่ให้ความสำคัญกับการฝึกหัดครุนั้น นายสมชัย วุฒิปรีชา รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้เคยบรรยายไว้ ณ วิทยาลัยการทัพบก เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2523 มีความตอนหนึ่งว่า "การศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของชาติมากเป็นพิเศษ คือสถาบันฝึกหัดครู เพราะเป็นผู้ผลิตเข้าที่จะไปหล่อหลอมประชากรของชาติอีกต่อหนึ่ง ครูเป็นหัวใจและกุญแจสำคัญในการ เสริมสร้างคุณภาพของประชากร สถาบันฝึกหัดครูจึงถือแม่กุญแจอันสำคัญยิ่งต่อประเทศชาติ"⁴ จึงกล่าวได้ว่าครูเป็นพลังสำคัญกลุ่มหนึ่ง ที่ช่วยพัฒนาและสร้างความมั่นคง

¹"พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518," ราชกิจจานุเบกษา 92 (ฉบับพิเศษ) (27 กุมภาพันธ์ 2518) : 24.

² กระทรวงศึกษาธิการ กรมการฝึกหัดครู, นโยบายการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (กรุงเทพฯ, 2521), หน้า 11.

³ กรมการฝึกหัดครู, "คำขวัญของอธิบดีกรมการฝึกหัดครู," ใน ครูศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัยครูทั่วประเทศ 2521-2522 (กรุงเทพฯ , 2523), หน้า 17.

⁴ สมชัย วุฒิปรีชา, "กระทรวงศึกษาธิการกับการพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ," วิทยานุสาร 3 (กรกฎาคม 2523) : 7.

ให้แก่ประเทศไทยได้ ดังนั้น บทบาทและหน้าที่ของวิทยาลัยครูจึงมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่ออนาคตของชาติ เป็นอย่างมาก¹ เนื่องจากวิทยาลัยครูเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาที่อยู่ใกล้ชิดชนบทมากที่สุด ซึ่งมีกระจัดกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ 36 แห่ง โดยเฉลี่ยมีวิทยาลัยครู 1 แห่งต่อพื้นที่ความรับผิดชอบ 2 จังหวัด วิทยาลัยครูจึงเป็นสถาบันเพื่อการพัฒนาชนบทโดยแท้ ทำหน้าที่ผลิตครูชนบทซึ่งจะไปเป็นบุคลากรหลักในการพัฒนาชนบท² นอกจากการผลิตครูชนบทแล้ววิทยาลัยครูยังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ อีกด้วย อาทิเช่น โครงการให้การศึกษาและฝึกอบรมครู และบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อคป.) โครงการอบรมการศึกษาภาคฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) โครงการศูนย์ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น โครงการศูนย์บริการการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท) ศูนย์บริการวิชาการส่วนภูมิภาค มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ศบภ.มร.) ฯลฯ

จากแผนพัฒนาการศึกษาระดับฝึกหัดครู ระยะที่ 3 (2515-2519) ข้อที่ 5 ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมคุณภาพด้านการเรียนการสอนในวิทยาลัยครู "โดย ...จัดหาอุปกรณ์การสอนที่สำคัญ ๆ ให้มีห้องสมุดและการใช้ห้องสมุด ..." ³ ดังนั้นห้องสมุดจึงถูกกำหนดให้มีขึ้นและอยู่ในฐานะเป็นแผนกงานหนึ่งของวิทยาลัยครู สังกัดสำนักงานอธิการตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการในวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518⁴ ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ช่วยส่งเสริมให้นโยบายและวัตถุประสงค์การจัดการฝึกหัดครูของวิทยาลัยครูแต่ละแห่งบรรลุเป้าหมาย โดยทำหน้าที่จัดซื้อ จัดหารรวบรวมหนังสือ สิ่งพิมพ์และวัสดุการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีเพียงพอพร้อมทั้งจัดบริการห้องสมุดให้ตีมีประสิทธิภาพ และให้มีหลาย ๆ ประเภท ทั้งนี้มีจุด

¹บุหงา วัฒนะ, "บทบาทของวิทยาลัยครูในการดำเนินการศึกษานอกโรงเรียน," ครูปริทัศน์ 3 (เมษายน 2521) : 15.

²จิตรกร ตั้งเกษมสุข, "วิทยาลัยครู : สถาบันเพื่อพัฒนาชนบท," ครูปริทัศน์ 6 (กรกฎาคม 2524) : 19-20.

³สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519 (กรุงเทพฯ, 2515), หน้า 105.

⁴กระทรวงศึกษาธิการ, ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการในวิทยาลัยครู (กรุงเทพฯ, 2518), หน้า 1.

มุ่งหมายเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักศึกษาครู มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ให้เกิดแก่ตนเองมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากที่ได้เรียนรู้จากผู้สอนในชั้นเรียน ห้องทดลอง หรือ ห้องปฏิบัติการอื่น ๆ เพื่อจะได้ นำความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ดังกล่าวไปสอนและ ฝึกอบรมเยาวชนของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นแบบอย่างหรือแม่พิมพ์ที่ดี ของลูกศิษย์ในด้านจริยธรรม วัฒนธรรมและการใฝ่หาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถ เป็น ผู้นำในการสร้างเสริมความเจริญให้แก่ท้องถิ่นได้ และสามารถทำให้การศึกษาได้มีส่วนร่วมช่วย พัฒนาชุมชนในด้านอาชีพ ความรู้ ความคิดและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในชนบท ให้ทันกับ ความต้องการอันเร่งด่วนของบ้าน เมืองในเวลานี้ ความสำคัญของห้องสมุดที่มีต่อการศึกษาระดับ ฝึกหัดครูดังกล่าวนั้น นายบุญถิ่น อัตถากร ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า

ห้องสมุดเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการศึกษามาก เพราะ เป็นแหล่งรวม วิทยาการที่มนุษย์ทุกคนสามารถจะ เพิ่มพูนความรู้ของตนได้จากการอ่าน การ ให้การศึกษาแก่บุคคลที่จะ ออกไปเป็นครูนั้น มิได้หมายความว่าให้ความ รู้แก่นัก เรียนฝึกหัดครู เท่านั้น แต่จะต้องปลูกฝังให้นักเรียนฝึกหัดครู เกิดนิสัย รักการอ่านหนังสือและสนใจหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ วิทยาการต่าง ๆ เจริญก้าวหน้ามาก ความรู้ความคิดใหม่ ๆ มีมากขึ้น การฝึกหัดให้นักเรียน ฝึกหัดครูมีนิสัยรักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้าจึงเป็นสิ่งจำเป็น¹

จะ เห็นได้ว่าห้องสมุดวิทยาลัยครูเป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญต่อการศึกษาของ วิทยาลัยครูทั้งในอดีตและปัจจุบัน จึงมีภาระหน้าที่และมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าห้องสมุด มหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพราะจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยผลิตคนให้เป็น นักคิดระดับปริญญา ส่วนวิทยาลัยครูผลิตคนให้เป็นนักทำระดับปริญญา² ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึง

¹ บุญถิ่น อัตถากร, เอกสารการอบรมและสัมมนาบรรณารักษ์ของสถานศึกษาฝึกหัดครู (พระนคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2512), หน้า 1.

² "สัมภาษณ์ : พะนอม แก้วกำเนิด อธิบดีกรมการฝึกหัดครู," ครูปริทัศน์

ต้องจัดบริการห้องสมุดสำหรับนักศึกษาระดับปริญญา ห้องสมุดวิทยาลัยครูก็จัดบริการสำหรับนักทำระดับปริญญา การที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยหรือห้องสมุดวิทยาลัยครู โดยเฉพาะห้องสมุดวิทยาลัยครูลำปาง จะสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายและบรรลุลักษณะดังกล่าวดังนั้น นอกจากห้องสมุดจะต้องทำหน้าที่จัดหา รวบรวมวัสดุการอ่านชนิดต่าง ๆ ไว้อย่างเพียงพอและเหมาะสมแล้ว ยังต้องจัดให้มีบริการต่าง ๆ ที่ดี และมีประสิทธิภาพด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า และสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ที่ตรงกับความต้องการได้สะดวก รวดเร็ว เพราะ "การบริการเปรียบเสมือนเป็นหัวใจของงานห้องสมุด เช่นเดียวกับที่ห้องสมุดเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษา"¹

แม้ว่าห้องสมุดจะมีคุณค่าต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยครูเพียงใด แต่ก็ยังมีปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดบริการของห้องสมุดให้บรรลุลักษณะดังกล่าวดังกล่าวได้ เพราะอาจจะเกิดจากข้อผิดพลาด ความเข้าใจผิดและความไม่รู้บางประการทั้งของบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ผู้บริหารระดับสูงและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ตลอดจนถึงผู้ใช้บริการด้วย ในเรื่องของนโยบาย วัตถุประสงค์ หลักการจัดดำเนินงานของห้องสมุด หรือการบริหารงานห้องสมุด และการใช้บริการของห้องสมุดดังนั้นการจัดดำเนินงานและการจัดบริการห้องสมุด จึงเกิดข้อบกพร่องได้เสมอ ไม่มากก็น้อยฉันใด ห้องสมุดวิทยาลัยครูลำปาง ก็เป็นฉันนั้น เนื่องจากยังขาดข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาสำรวจอย่างมีหลักการ จึงจำเป็นต้องมีการสำรวจข้อบกพร่องดังกล่าวอย่างจริงจัง เพื่อหาแนวทางสำหรับปรับปรุงแก้ไขบริการห้องสมุดให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และสนองความต้องการของผู้ใช้บริการให้มากที่สุด ประกอบกับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การติดตามผล

¹ทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ, "การสำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 3.

นักศึกษาที่จบครุศาสตรบัณฑิต จากวิทยาลัยครู 17 แห่ง ปีการศึกษา 2518 และ 2519"¹ ในปี 2521 และได้ทำการวิจัยต่อเนื่องจากเรื่องดังกล่าวในปี 2522 เรื่อง "การใช้หอสมุดเพื่อการเรียนการสอนในวิทยาลัยครู"² โดยใช้นักศึกษาและอาจารย์วิทยาลัยครู 6 แห่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผลสรุปการวิจัยทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวคือ ผู้ใช้ไม่พึงพอใจในบริการของห้องสมุดเสียส่วนใหญ่ และมีปัญหาการใช้ห้องสมุดมากมาย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่ง ที่จะศึกษาถึง "ความต้องการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยครูลำปาง" เพื่อจะได้ทราบปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการ เกี่ยวกับการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยครูลำปางอย่างแท้จริง ซึ่งยังไม่เคยได้ทำการศึกษามาก่อน ผลการศึกษาจะสอดคล้องหรือแตกต่างจากผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู หรือผู้วิจัยอื่น ๆ ที่ได้ทำมาแล้วอย่างไร ประกอบกับผู้วิจัยเอง เป็นผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดแห่งนี้ด้วย จึง เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้โดยตรง สามารถนำข้อมูลจากผลการศึกษาครั้งนี้ เสนอผู้บริหารวิทยาลัยครูและผู้เกี่ยวข้อง จะได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ปรับปรุงแก้ไข พัฒนา และส่งเสริมให้บริการของห้องสมุดสนองความต้องการของผู้ใช้ให้มากที่สุด เท่าที่จะ เป็นไปได้และให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งวิทยาลัยครูอย่างแท้จริง ประการสำคัญที่สุดก็คือ สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดดำเนินงานและจัดบริการห้องสมุดสำหรับบรรณารักษ์ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศที่ผ่านมา ปรากฏว่ามีงานวิจัยหลาย เรื่องที่ศึกษา เกี่ยวกับการใช้บริการ

¹ กรมการฝึกหัดครู, หน่วยศึกษานิเทศก์, รายงานการวิจัย เรื่องการติดตามผลนักศึกษาที่จบครุศาสตรบัณฑิตจากวิทยาลัยครู 17 แห่ง ปีการศึกษา 2518 และ 2519 (กรุงเทพฯ, 2521).

² กรมการฝึกหัดครู, หน่วยศึกษานิเทศก์, รายงานการวิจัย เรื่องการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนในวิทยาลัยครู (กรุงเทพฯ , 2522).

ห้องสมุดของห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะ โดยศึกษาไปในแนวการสำรวจการใช้ห้องสมุด บริการของห้องสมุด ทัศนคติ ความสนใจในการอ่าน ความต้องการใช้บริการของผู้ใช้ห้องสมุด ฯลฯ ซึ่งส่วนมากมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาถึงข้อเท็จจริงในด้านปัญหา ความสนใจ ความพึงพอใจ ความต้องการ ลักษณะการใช้ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ใช้ห้องสมุดที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของห้องสมุด อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ หนังสือและวัสดุการอ่าน บริการ ระเบียบการใช้ห้องสมุด ฯลฯ เพื่อบรรณารักษ์จะได้นำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการจัดดำเนินงาน และปรับปรุงบริการของห้องสมุด ตลอดจนทั้งนำเสนอผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อเรียกร้องให้ได้รับการสนับสนุนและช่วยแก้ไข้ปัญหาของห้องสมุด ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะใช้ เป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้ ส่วนมากจะอาศัยงานวิจัยที่มีขอบเขต เนื้อหา เกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เป็นหลัก งานวิจัยดังกล่าวมีทั้งผลสรุปที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันไป ดังตัวอย่างและรายละเอียดต่อไปนี้

ปี พ.ศ. 2513 สวรรค์ แก้วเหล็ก¹ ได้วิจัยพบว่าอาจารย์ยืมหนังสือแล้วไม่คืน จำนวนหนังสือทั่วไปและหนังสืออ้างอิงมีไม่เพียงพอกับการค้นคว้าของนักศึกษา ทำบัตรรายการและซ่อมหนังสือออกไม่ทันกับผู้ใช้บริการ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีน้อยเกินไป งบประมาณห้องสมุดมีน้อย อาคารห้องสมุดคับแคบ

ปี พ.ศ. 2513 พวา พันธุ์เมฆา² ได้วิจัยพบว่า หนังสือและวัสดุสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการประกอบการศึกษาค้นคว้ายังมีน้อย เพราะห้องสมุดได้รับงบประมาณน้อย ระยะเวลาการ

¹ สวรรค์ แก้วเหล็ก, "ปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดของบรรณารักษ์ในโรงเรียนฝึกหัดครูและวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ปีการศึกษา 2512," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2513).

² พวา พันธุ์เมฆา, "ปัญหาและความต้องการในการรับบริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูงปีที่ 2 ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ปีการศึกษา 2512" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2512).

ยืมหนังสือน้อยไป หากหนังสือที่ต้องการไม่พบ มีพื้นที่นั่งอ่านจำกัด โต๊ะเก้าอี้ไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา ขาดบัตรรายการใช้ค้นหนังสือ อาจารย์มีความต้องการให้เพิ่มหนังสือ วารสารที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่สอนมากขึ้น ให้มีอาคารห้องสมุดเป็นเอกเทศ สำหรับนักศึกษามีความต้องการให้จัดหาหนังสือวารสารที่อาจารย์กำหนดให้อ่าน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับสาขาวิชาที่เรียนเพิ่มขึ้น มีความทันสมัยและทันกับความต้องการในการใช้ด้วย

ปี พ.ศ. 2514 พจนา จันทร์ฉาย¹ ได้สรุปผลการวิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ใช้บริการห้องสมุด เพื่อทำรายงานค้นคว้าประกอบการเรียนวิชาสังคมศึกษา กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนวิชานี้ คือการจัดนิทรรศการเนื่องในวันสำคัญหรือเกี่ยวกับบุคคลสำคัญ จำนวนหนังสือและสิ่งพิมพ์ยังมีน้อย ไม่พอกับการใช้ค้นคว้าของนักศึกษา ควรปรับปรุงในด้านอาคารสถานที่ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ จำนวนบุคลากรห้องสมุด ฯลฯ

ปี พ.ศ. 2515 บุญภาคย์ พันธุธรรมนิตย์² ได้วิจัยพบว่าห้องสมุดคับแคบ มีที่นั่งอ่านจำกัด ไม่มีอาคารเอกเทศ หนังสือตำรา หนังสืออ้างอิง วารสารสำหรับประกอบการสอนแต่ละสาขามีน้อย มีความต้องการให้ห้องสมุดจัดหาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ไม่ได้ได้รับความเสมอภาคในการใช้บริการของห้องสมุด

ปี พ.ศ. 2520 ทศนา หาญพล³ ได้วิจัยพบว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ส่วนอาจารย์ใช้ห้องสมุดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง นักศึกษามีจุดมุ่งหมาย

¹พจนา จันทร์ฉาย, "การใช้ห้องสมุดประกอบการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

²บุญภาคย์ พันธุธรรมนิตย์, "การวิเคราะห์ปัญหาการใช้ห้องสมุดของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในจังหวัดนครหลวงกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

³ทศนา หาญพล, "การใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

ในการใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือมากที่สุด ส่วนอาจารย์ใช้ห้องสมุดเพื่อค้นคว้าวิจัยมากที่สุด จำนวนหนังสือและวารสารยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการ บริการทั่วไปของห้องสมุดเป็นที่พอใจ ของนักศึกษาและอาจารย์ปานกลาง เรื่องอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์มีความเหมาะสม แต่จำนวนโต๊ะ เก้าอี้มีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ใช้ กิจกรรมที่ต้องการให้ห้องสมุดจัด คือบริการจัดฉาย ภาพยนตร์เพื่อการบันเทิง สารคดีและจัดนิทรรศการ

ปี พ.ศ. 2520 ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์¹ ได้ศึกษาพบว่านักศึกษาใช้ห้องสมุด มากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้งมากที่สุด เข้าใช้ห้องสมุดในวันที่ไม่มีชั่วโมงเรียนมากที่สุด มีจุดมุ่งหมายใช้ห้องสมุดเพื่อค้นคว้าประกอบการเรียนและเขียนรายงานภาคินพนธ์ ศึกษาวิธีใช้ห้องสมุดด้วยตนเอง ใช้บัตรรายการพอ ๆ กับเดินดูตามชั้น บริการทั่วไปของห้องสมุดเป็นที่พอใจปานกลาง ปัญหาที่พบคือห้องสมุดอยู่ไกลอาคารเรียนและหอพัก ไปใช้บริการไม่สะดวก มีหนังสือและวัสดุการอ่านน้อย ให้ยืมในระยะสั้น บรรณารักษ์ไม่อำนวยความสะดวกเท่าที่ควร

ปี พ.ศ. 2521 ทศนีย์ ขวัญสุวรรณ² ได้วิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้ห้องสมุด คณะมากกว่าห้องสมุดกลาง เพราะห้องสมุดกลางร้อนอบอ้าว ตั้งอยู่ไกลจากคณะต่าง ๆ หลายคณะ ทำให้ไม่สะดวกต่อการเดินทางมาใช้ห้องสมุด และไม่มีหนังสือที่ตรงกับความต้องการ มีจุดมุ่งหมายการเข้าใช้ห้องสมุดคณะและหอสมุดกลางเพื่อยืมและคืนหนังสือ ความพอใจต่อสภาพการใช้ห้องสมุดด้านต่าง ๆ ปานกลาง อาจารย์จำนวนมากไม่เคยใช้บริการหลายประเภทของหอสมุดกลาง และไม่ทราบว่ามีการเหล่านั้น บริการที่นิยมใช้มากที่สุด คือบริการยืมหนังสือและบริการถ่ายสำเนา เอกสารตามลำดับ บริการที่ต้องการให้ห้องสมุดจัดเพิ่มขึ้นได้แก่ บริการจัดทำซื้อหนังสือใหม่พร้อมบรรณนิทัศน์ บริการหมุนเวียนวารสารแก่อาจารย์ภาควิชาต่าง ๆ

¹ ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์, "บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้แก่นักศึกษา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

² ทศนีย์ ขวัญสุวรรณ, "การสำรวจความต้องการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,"

การจัดทำคู่มือแนะนำวิธีใช้หนังสือและสิ่งพิมพ์ที่มีวิธีใช้ยุ่งยาก ถ่ายสำเนาสารบัญบทความทางวิชาการของวารสารฉบับใหม่ ฯลฯ มีความเห็นว่าห้องสมุดมีจำนวนหนังสือและสิ่งพิมพ์เพียงพอปานกลาง

ปี พ.ศ. 2521 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู¹ ได้วิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการขาดแคลนอุปกรณ์และตำราที่ใช้ค้นคว้า ห้องสมุดมีหนังสือน้อยและไม่ตรงกับสาขาวิชาเอกที่เรียน จึงต้องการให้ห้องสมุดซื้ออุปกรณ์และตำราประกอบการเรียนเพิ่มเติมให้มากพอแก่ความต้องการ

ปี พ.ศ. 2522 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู² ได้วิจัยพบว่า การเรียนการสอนของนักศึกษาและอาจารย์ต้องอาศัยห้องสมุดอย่างมาก อาจารย์ประมาณครึ่งหนึ่ง และนักศึกษาเกือบทั้งหมดใช้บริการห้องสมุดของวิทยาลัยมาก มีจุดมุ่งหมายการใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าเวลาที่นักศึกษาใช้มากที่สุดคือ ช่วงว่างระหว่างเวลาเรียน รองลงมาคือ เวลาพักเที่ยงและเย็น ส่วนเวลาเข้ามีนักศึกษาเข้าใช้น้อย ปัญหาที่อาจารย์ส่วนใหญ่และนักศึกษาเกือบทั้งหมดประสบมากที่สุด คือหนังสือบางเล่มมีผู้ต้องการใช้หลายคน แต่มีหนังสือน้อยเล่ม นอกจากนี้คือการจัดหนังสือขึ้นชั้นช้า ค้นหาหนังสือที่ต้องการยาก หนังสือที่มีอยู่เก่าและล้าสมัย หน้าหนังสือเก่าถูกขีดขาด วารสารเก่า ๆ สูญหาย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีน้อย ผู้ใช้ห้องสมุดไม่รักษามารยาท

ปี พ.ศ. 2523 วนิตา จินตนาอนุรัตน์³ วิจัยพบว่า หนังสือที่ต้องการใช้มักมีคนอื่นยืมไปก่อน เป็นปัญหามากที่สุด มีจำนวนหนังสือและสิ่งพิมพ์เพียงพอปานกลาง ความพึงพอใจสภาพการใช้ห้องสมุดในด้านต่าง ๆ โดยเฉลี่ยพอใจปานกลาง นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของห้องสมุดที่มีต่อการเรียนการสอนมาก ใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เวลาที่ใช้มากที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กรมการฝึกหัดครู, รายงานการวิจัย เรื่องการติดตามผลนักศึกษาที่จบครุศาสตรบัณฑิต...

² กรมการฝึกหัดครู, รายงานการวิจัย เรื่องการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนในวิทยาลัยครู .

³ วนิตา จินตนาอนุรัตน์, "การศึกษาปัญหาการใช้บริการห้องสมุดกลางของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

คือช่วงว่างระหว่างชั่วโมงเรียน

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องคือ

ปี ค.ศ. 1967 เจอร์รี แอล วอล์คเกอร์¹ (Jerry L. Walker) ทำการวิจัยเกี่ยวกับความเข้าใจในการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาฝึกหัดครู ในด้านวัสดุสิ่งพิมพ์และบริการของห้องสมุดว่าเป็นอย่างไร ด้วยการส่งแบบสอบถามนักศึกษาที่กำลังฝึกสอน ผลการวิจัยพบว่า สถาบันฝึกหัดครูประสบกับความล้มเหลวในการเตรียมครูให้รู้จักวิธีใช้ห้องสมุดสมัยใหม่ นักศึกษาครุมีความรู้เกี่ยวกับหนังสืออ้างอิงและแหล่งข้อมูลอย่างจำกัด มีความเข้าใจในบริการของห้องสมุดและบรรณารักษ์ที่มีต่อการสอนของตนอย่างจำกัดว่าจะช่วยเขาได้อย่างไร มีความเข้าใจว่าห้องสมุดเป็นแหล่งวัสดุที่จะใช้ในการวิจัยมากกว่าการอ่านและเพื่อความเพลิดเพลิน

ปี ค.ศ. 1970 พี วี ราซา และ เจ เอช โมเรียตี² (P.V.Rzasa and J.H. Moriarty) ทำการวิจัยเกี่ยวกับประเภทและความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มีจุดมุ่งหมายในการใช้ห้องสมุดเพื่อทำรายงาน มีความต้องการใช้วารสารวิชาการและเอกสารวิจัยน้อยกว่าอาจารย์และนักศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งมีเหตุผลในการใช้ห้องสมุดเพื่อเพิ่มพูนความรู้และค้นคว้าทำวิจัยต่าง ๆ

งานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีผลสรุปที่สอดคล้องตรงกันมากที่สุด คือปัญหาเกี่ยวกับห้องสมุดมีหนังสือ วัสดุสิ่งพิมพ์น้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ มีความต้องการให้ห้องสมุดเพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งพบในงานวิจัยของ สวรรค์ แก้วเหล็ก, พวา พันธุ์เมฆา, พจนา จันทร์ฉาย, บุญภาคย์ พันธุ์ธรรมนิทย์, ทศนา หาญพล, ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์, หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครูทั้ง 2. เรื่อง ผลการวิจัยที่แตกต่างจากข้างต้นนี้ ได้แก่งานวิจัยของ ทศนีย์ ขวัญสุวรรณ และวนิดา จินตนาอนุรัตน์ ซึ่งวิจัยพบว่า ห้องสมุดมีหนังสือ วารสาร

¹Jerry L. Walker, "What Do Student Teachers Know about Libraries ?," School Libraries 16 (Winter 1967) : 17-23.

²P.V. Rzasa and J.H. Moriarty, "Types and Needs of Academic Library Users," College and Research Libraries 31 (November 1970) : 403-9.

สิ่งพิมพ์จำนวนมากและปานกลาง เพียงพอกับความต้องการ
ได้น้อยวันพบในงานวิจัยของ พวา พันธุ์เมฆา และ ละอองกาญจน์
ตรงกัน แต่ไม่เป็นปัญหาในงานวิจัยของคนอื่น ๆ ปัญหาหาหนังสือไม่พบหรือมีคนอื่นยืมไป
พบในงานวิจัยของ พวา พันธุ์เมฆา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครูและวนิดา จินตนาอนุรัตน์
ที่สอดคล้องกันสำหรับปัญหาอาจารย์ยืมหนังสือแล้วไม่คืนนั้น ผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ สวรรค์ แก้วเหล็ก นอกจากนี้คือ ปัญหาบรรณารักษ์
ไม่ให้ความสะดวกในการใช้บริการห้องสมุด พบในงานวิจัยของ บุญภาคย์ พันธุ์ธรรมนิษฐ์ ที่สอดคล้องกับ
ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์

ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการใช้ห้องสมุดของผู้ใช้ที่เป็นนักศึกษา มีหลาย
ลักษณะด้วยกันที่สอดคล้องและแตกต่างกัน ได้แก่ งานวิจัยของ ทศนา หาญพล พบว่านักศึกษา
ส่วนใหญ่ใช้ห้องสมุดเพื่อการอ่านอย่างเดียว แต่ผลการวิจัยของ ทศนีย์ ขวัญสุวรรณ พบว่าอาจารย์
ส่วนใหญ่ใช้ห้องสมุดเพื่อยืมหนังสือ ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์,
พจนา จันทร์ฉาย, หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู และ ราชา ที่ใช้ห้องสมุดเพื่อค้นคว้า
ประกอบการ เรียนและ เขียนรายงาน ผู้ใช้ที่เป็นนักศึกษามีจุดมุ่งหมายในการใช้ห้องสมุดแตกต่าง
จากผู้ใช้ที่เป็นอาจารย์ ที่มีจุดประสงค์การใช้เพื่อค้นคว้าวิจัย ซึ่งพบในผลการวิจัยของ
ทศนา หาญพล และราชา เป็นต้น

ความพึงพอใจในบริการทั่ว ๆ ไปของห้องสมุด ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับ
ปานกลางโดยเฉลี่ย งานวิจัยที่สอดคล้องกันในเรื่องนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ ละอองกาญจน์
สุริชัยพาณิชย์, ทศนา หาญพล, ทศนีย์ ขวัญสุวรรณ, วนิดา จินตนาอนุรัตน์ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็น
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ที่มีฐานะเทียบเท่าคณะวิชา ความถี่ในการใช้ห้องสมุดมากกว่า
1 ครั้ง มีงานวิจัยของ ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์, ทศนา หาญพล, ทศนีย์ ขวัญสุวรรณ,
วนิดา จินตนาอนุรัตน์ ที่มีความสอดคล้องกัน นักศึกษาส่วนมากใช้ห้องสมุดในช่วงเวลาว่างระหว่าง
ชั่วโมงเรียนมีงานวิจัยของ วนิดา จินตนาอนุรัตน์, หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ที่สอดคล้องกัน
ผลงานวิจัยของทุกเรื่องสอดคล้องกันหมด ในเรื่องนักศึกษาและอาจารย์ส่วนมากที่สุด
ยอมรับว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการ เรียนการสอนของสถาบันมาก

จากการค้นคว้า ปรากฏว่างานวิจัยส่วนมากยังไม่ได้มีการสำรวจความต้องการของ
ผู้ใช้ ที่จะให้ห้องสมุดจัดบริการพิเศษเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากที่มีอยู่แล้ว เช่น งานวิจัยของ

สวรรค์ แก้วเหล็ก, บุญภาคย์ พันธุธรรมนิทย์, วณิดา จินตนาอนุรัตน์ ฯลฯ มุ่งงานวิจัยของ
ทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ และทัศนีย์ หาญพล ที่มีการสำรวจความต้องการของผู้ใช้ ที่ต้องการให้ห้อง
สมุดมีบริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ต้องการทราบลักษณะการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยครูลำปาง
2. ต้องการทราบปัญหาหรือความพึงพอใจในการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยครูลำปาง
3. ต้องการทราบความต้องการของนักศึกษาวิทยาลัยครูลำปางที่จะให้ห้องสมุดจัดบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นนอกเหนือที่จัดอยู่แล้ว มีอะไรบ้าง ลำดับความต้องการก่อนหลัง ซึ่งจะเป็นการสนองความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น
4. ต้องการทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาวิทยาลัยครูลำปางที่มีต่อการจัดบริการของห้องสมุดแห่งนี้

สมมติฐาน

ลักษณะการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาส่วนใหญ่ มีผลมาจากปัญหาการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษา จึงทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการที่มีประสิทธิภาพ และมีความต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ศึกษาเฉพาะห้องสมุดวิทยาลัยครูลำปาง เพียงแห่งเดียว ใช้นักศึกษาวิทยาลัยครูลำปางภาคปกติทุกชั้นปี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคต้นของปีการศึกษา 2525 ซึ่งเรียนอยู่ในหลักสูตรแบบต่าง ๆ กัน เป็นตัวอย่างประชากร โดยใช้ขนาดตัวอย่างประชากรที่ได้จากการสุ่ม จำนวน 430 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ของนักศึกษาภาคปกติทั้งหมด โดยไม่นับรวมนักศึกษาที่อยู่ในโครงการการศึกษาและฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อคป.)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดแนวทางการวิจัย โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร เอกสาร และรายงานการวิจัย ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการให้บริการของห้องสมุดประเภทต่าง ๆ แต่เน้นศึกษา เฉพาะบริการของห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เป็นสำคัญ
2. ศึกษาสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันของห้องสมุดวิทยาลัยครูลำปางในด้านต่าง ๆ สัมภาษณ์บรรณารักษ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสังเกตการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. สร้างแบบสอบถามที่สามารถเก็บข้อมูล ให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับสมมุติฐานที่คาดหวังเอาไว้
4. นำแบบสอบถามฉบับร่าง ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาหอพักของวิทยาลัยครูลำปาง จำนวน 20 คน แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงใหม่ เพื่อสร้างแบบสอบถามที่สมบูรณ์ขึ้นใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้
5. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอความร่วมมือจากอาจารย์ ช่วยแจกแบบสอบถามแก่นักศึกษาวิทยาลัยครูลำปาง จำนวน 430 ชุด และให้ช่วยเก็บแบบสอบถามคืนด้วย
6. นำข้อมูลที่ได้ มาศึกษาและวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100 \quad ; \quad \bar{X} = \frac{\sum fx}{N} \quad ; \quad S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N}\right]^2}$$

7. เขียนรายงานเสนอผลการวิจัย ในรูปของการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบปัญหา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการให้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยครูลำปาง
2. ทำให้ทราบบริการต่าง ๆ ที่นักศึกษามีความต้องการให้ห้องสมุดจัดให้มีขึ้น นอกเหนือจากบริการที่มีอยู่แล้ว
3. ทำให้ทราบลักษณะการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษา

✓ 4. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย จะเป็นประโยชน์ต่อบรรณารักษ์โดยตรง ที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขวิธีการจัดบริการห้องสมุดเสียใหม่ เพื่อให้สามารถสนองความต้องการของนักศึกษาครู รวมทั้งผู้ใช้ประเภทอื่น ๆ ได้อย่างแท้จริง

5. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องอย่างยิ่ง สามารถใช้เป็นหลักฐานประกอบการกำหนดนโยบายการบริหารทางวิชาการของวิทยาลัยครูได้ เพื่อจะได้ริเริ่มพัฒนาและสนับสนุนการปรับปรุงการจัดบริการต่าง ๆ ของห้องสมุดอย่างจริงจัง เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรือให้ได้มาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดวิทยาลัยครูเป็นอย่างน้อย อันเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่จะส่งเสริมให้ห้องสมุดสามารถช่วย เสริมสร้าง และยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน และการวิจัยของสถาบันได้อย่างแท้จริง สามารถเป็นแบบอย่างการจัดบริการของห้องสมุดประเภทอื่น ๆ ในเขตพื้นที่จังหวัดลำปางได้ ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาขั้นสูงสุดของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการจังหวัดภาคเหนือหลายหน่วยงานด้วยกัน เป้าหมายสุดท้ายคือ สามารถเปิดบริการห้องสมุดให้แก่สมาชิกในชุมชนต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง ตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของการจัดการฝึกหัดครู ที่จะให้วิทยาลัยครูเป็นวิทยาลัยชุมชน และให้บริการวิชาการแก่สังคม

✓ 6. การวิจัยครั้งนี้ จะช่วยกระตุ้นให้อาจารย์ผู้สอน ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง เกิดความสนใจ เข้าใจ และเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของห้องสมุดที่มีต่อวิทยาลัยครูลำปางมากยิ่งขึ้น

✓ 7. ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจบริการของห้องสมุดมากยิ่งขึ้น

8. เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยความต้องการใช้บริการห้องสมุดของผู้ใช้ประเภทอื่นต่อไป เช่น นักศึกษาในโครงการให้การศึกษาและฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อคป.)

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

✓ 1. บริการห้องสมุด หมายถึง หนังสือหรือวัสดุการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารสถานที่ บุคลากร และกิจกรรมต่าง ๆ ที่วิทยาลัยครูมอบหมายให้ห้องสมุดเป็นผู้ดำเนินการจัดให้มีขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน และการวิจัยของสถาบันเป็นสำคัญ

✓ 2. ห้องสมุด หมายถึง หอสมุดวิทยาลัยครูลำปาง ซึ่งเป็นแผนกงานหนึ่งของ

วิทยาลัยครู สังกัดสำนักงานอธิการ ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการในวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518

✓3. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาวิทยาลัยครูลำปางภาคปกติที่ลงทะเบียนเรียนในภาคต้นของปีการศึกษา 2525 ไม่รวมนักศึกษาที่อยู่ในโครงการให้การศึกษาและฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อคป.)

4. กิจกรรมห้องสมุด หมายถึง สิ่งซึ่งห้องสมุดจัดขึ้น เพื่อสนองความต้องการ หรือดึงดูดความสนใจของผู้ใช้ห้องสมุด ให้มีความสนใจและต้องการ เข้าใช้ห้องสมุดมากขึ้น กิจกรรมที่จัดมีทั้งกิจกรรมเพื่อความรู้ ความบันเทิง และเพื่อความสะดวกสบาย โดยจัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามในชั้นปีที่ 1 มี 6 วิชาเอกจากจำนวน 12 วิชาเอกที่ยังไม่ได้เรียนวิชาบรรณ 101 (ห้องสมุดและการค้นคว้า) เพราะโครงการสอนของวิทยาลัยกำหนดให้เรียนในภาคการศึกษาที่ 2 และผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามในเดือนกันยายน ซึ่งเป็นปลายภาคการศึกษาที่ 1 และนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามในชั้นปีที่ 3 และ 4 ที่มีวุฒิ พ.ม. และ ปวส. ซึ่งไม่เคยเรียนวิชาวิธีการใช้ห้องสมุดมาก่อน นักศึกษากลุ่มดังกล่าวจึงมีภูมิหลังและมีความรู้เกี่ยวกับห้องสมุดแตกต่างจากกลุ่มที่ได้เรียนวิชาการใช้ห้องสมุดหรือบรรณ 101 ฉะนั้นการให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ของห้องสมุด จึงมีข้อจำกัดว่า นักศึกษากลุ่มอื่นที่ได้เรียนวิชาบรรณ 101 และมีประสบการณ์ใช้ห้องสมุดมานานแล้ว กล่าวคือความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับห้องสมุด มักจะเป็นสิ่งที่ประเมินจากประสบการณ์ใช้ห้องสมุดในระยะเวลานั้น แต่นักศึกษาอีกกลุ่มจะประเมินจากทั้งประสบการณ์และหลักวิชาของห้องสมุดที่ได้เรียนมาแล้ว

2. การศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาละเอียดลึกซึ้งถึงสาเหตุการใช้ ลักษณะการใช้ และความต้องการใช้ห้องสมุดหรือแหล่งค้นคว้าอื่นนอกจาก ห้องสมุดวิทยาลัย เพราะจะทำให้ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้กว้างขวางเกินไป ฉะนั้นจึงไม่สามารถตอบคำถามในรายละเอียดดังกล่าวโดยตรงได้ แต่ควรจะไปศึกษา เป็น เรื่องหนึ่งต่างหาก จะช่วยส่งเสริมให้งานวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น